

20 maj

Debatter m. m.

	Sid.
Torsdagen den 20 maj	
Om inrättande av en njurmedicinsk klinik vid karolinska sjukhuset	3
Vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.	9
Meddelande ang. enkel fråga av herr Schött om tidigare utbetalning av folkpension	30

Samtliga avgjorda ärenden

Torsdagen den 20 maj	
Statsutskottets utlåtande nr 99, ang. karolinska sjukhusets fortsatta utbyggande m. m.	3
— nr 100, ang. vissa frågor rörande vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.	9
— nr 101, ang. blind- och dövskolväsendets organisation m. m. ..	30
— nr 102, ang. överlåtelse av viss staten tillhörig mark m. m.	30
— nr 103, ang. uppförande av ett nytt tvätteri i Eskilstuna	30
— nr 104, ang. anslag till ombudsmannaämbetet för näringsfrihetsfrågor och till statens pris- och kartellnämnd	30
Allmänna beredningsutskottets memorial nr 40, ang. uppskov med behandlingen av vissa ärenden	30

Torsdagen den 20 maj

Kammaren sammanträdde kl. 14.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 14 innevarande månad.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelse, nr 234, till Konungen angående val av fullmäktige i riksbanken med suppleanter;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 235, för herr Karl Emil Ahlkvist att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 236, för herr Yngve Holmberg att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 237, för herr Hans Lennart Gustafsson att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 238, för herr Elis Birger Nilsson att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 239, för herr Hans Martin Staffan Burenstam Linder att vara suppleant för en fullmäktig i riksbanken; och

nr 240, för herr Erik Gunnar Wärnberg att vara suppleant för en fullmäktig i riksbanken.

Anmälades och godkändes allmänna beredningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 260, i anledning av dels § 21 i riksdagens revisorers berättelse över den år 1964 av dem verkställda granskningen av statsverket, dels väckta motioner om översiktlig riksplanering av kusttrakterna;

nr 261, i anledning av väckta motioner angående arbetsgivares uppgifts- och uppbördsskyldighet; samt

nr 262, i anledning av väckta motioner angående alkohol- och nykterhetspolitiken.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 264, med uppgift på vilande förslag till ändringar i grundlagarna; och

nr 266, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.

Anmälades och godkändes sammansatta konstitutions- och andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 267, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reform av de offentliga tjänstemännens förhandlingsrätt m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Föredrogos och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtanden nr 7 och 8, konstitutionsutskottets utlåtande nr 31, statsutskottets utlåtanden nr 105—111, bevillningsutskottets betänkanden nr 31, 32 och 34, bankoutskottets utlåtande nr 36, första lagutskottets utlåtanden nr 27 och 28 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 13.

Om inrättande av en njurmedicinsk klinik vid karolinska sjukhuset

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående karolinska sjukhusets fortsatta utbyggande m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Om inrättande av en njurmedicinsk klinik vid karolinska sjukhuset

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1965/66 beräkna på driftbudgeten under femte huvudtiteln till Karolinska sjukhuset: Utrustning ett reservationsanslag av 3 miljoner kronor samt på kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond till Utbyggnad av karolinska sjukhuset ett investeringsanslag av 7,5 miljoner kronor.

Därefter hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 59 föreslagit riksdagen att dels godtaga av departementschefen förordade riktlinjer för en fortsatt planering av karolinska sjukhusets utbyggnad; dels medgiva, att en ångpanna till pannanläggningen vid karolinska sjukhuset finge beställas till ett värde av högst 2 000 000 kronor, att betalas tidigast under budgetåret 1966/67; dels till Utbyggnad av karolinska sjukhuset för budgetåret 1965/66 på kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond, socialdepartementet, anvisa ett investeringsanslag av 7 500 000 kronor; dels ock till Karolinska sjukhuset: Utrustning för budgetåret 1965/66 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 3 317 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Edström* (I: 663) och den andra inom andra kammaren av herr *Enskog* (II: 783), i vilka hemställts, att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 59 måtte besluta, att för erforderlig projektering samt byggnadsarbeten för åstadkommande av en njurmedicinsk klinik inom karolinska sjukhusets huvudbyggnad skulle för budgetåret 1965/66 på kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond, socialdepartementet, anvisas ett i jämförelse med propositionen med 690 000 kronor förhöjt investeringsanslag av 8 190 000 kronor till Utbyggnad av karolinska sjukhuset.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

a) godtaga Kungl. Maj:ts förslag i vad avsåge av departementschefen förordade riktlinjer för en fortsatt planering av karolinska sjukhusets utbyggnad;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anført angående huvudmannskapet för karolinska sjukhuset;

c) medgiva, att en ångpanna till pannanläggningen vid karolinska sjukhuset finge beställas till ett värde av högst 2 000 000 kronor, att betalas tidigast under budgetåret 1966/67;

d) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 663 och II: 783 till Utbyggnad av karolinska sjukhuset för budgetåret 1965/66 på kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 7 500 000 kronor;

e) till Karolinska sjukhuset: Utrustning för budgetåret 1965/66 på driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 3 317 000 kronor.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson*, herrar *Axel Andersson*, *Per Jacobsson*, *Edström* och *Wallmark*, fröken *Elmén* samt herrar *Larsson* i Hedenäset, *Nelander* och *Mundebo*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under d hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 663 och II: 783 till Utbyggnad av karolinska sjukhuset för budgetåret 1965/66 på kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 8 190 000 kronor.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Vi människor av i dag får vara tacksamma för de nya möjligheter att bevara liv samt att bota eller

Om inrättande av en njurmedicinsk klinik vid karolinska sjukhuset

lindra sjukdom, som vetenskap och teknik givit oss. Men dessa möjligheter bör även praktiskt utnyttjas. I vårt land är det därvid påfallande, hur olika de båda sjukvårdshuvudmannakategorierna, staten och landstingen, reagerar, hur mycket trögare staten stimuleras än landstingen. Hade det varit staten som haft ansvaret för huvudparten av vår kroppssjukvårds praktiska utbyggande, hade vi sannerligen inte varit ett sådant elitland i världen inom slutna kroppssjukvård som vi är i dag. Vi behöver bara se på mentalsjukvården, där vi sannerligen inte tillhör eliten. Ur praktisk synpunkt är det därför angeläget att även de tre sista statliga kroppssjukhusen, karolinska sjukhuset, serafimerlasarettet och Uppsala akademiska sjukhus, avvecklas som statliga — en princip som riksdagen redan i samband med regionsjukvårdsplanen för fem år sedan antagit och där det i dag inte finns orsak att göra något annat uttalande. Det har också utskottet understrukit i sitt utlåtande, till vilket jag i det fallet helt ansluter mig.

Det är inte på den punkten som olika uppfattningar uppstått inom utskottet, utan det är när det gäller att praktiskt ordna en specialiserad njursjukvård för dem som bor och verkar i storstockholmsområdet. Dessa människor bör inte vara sämre ställda än andra, deras regionsjukhus bör vara lika väl utrustat som övriga. Även stockholmarna är värda att man i görligaste mån söker rädda deras liv vid svåra njurinsufficienser.

Vi i Sydsvetrike har i det avseendet i nästan tjugoo år haft sådana resurser som karolinska sjukhuset ännu inte har. Direktionen för karolinska sjukhuset skriver också: »Behovet av att inom sjukhuset kunna effektivt behandla grava fall av njurinsufficiens är mycket stort och gäller i särskilt hög grad de många fall, som intagits å specialklinik vid sjukhuset för annan grundsjukdom och där komplikation med uremi tillstött.» Vad direktionen här främst tänkt

på är den s. k. extracorporala dialys-tekniken vid behandling av bristande njurfunktion, en behandling som måste handhas av specialtränad personal och med speciell apparatur, den vi kallar konstgjord njure.

Men sedan har tillkommit andra moment. Framför allt har det under det sista året blivit praktiskt möjligt att genomföra vad vi kallar njurtransplantation, ett oerhört framsteg på medicinens område.

Vidare är det ett annat tekniskt användningsområde som här framkommit och särskilt nämnts i överläkarnas skrivelse, som bifogats sjukhusets petita. Det är de nya tekniska framsteg som gjorts beträffande den speciella undersökningstekniken på detta område. Där nämns framför allt tre nya sjukvårdstekniska metoder:

1) njurbiopsi genom perkutan punktion av njure under röntgengenomlysning,

2) kontinuerlig registrering av trycket i njurbäckenet genom punktion av detsamma under TV-kontroll och

3) s. k. renografi.

Allt detta är högspecialiserade undersökningar som bara kan utföras på en njurmedicinsk specialklinik och som i sig ger ökade möjligheter att rädda liv eller mildra sjukdom hos många svårt njursjuka.

Det är detta som gör att karolinska sjukhusets direktions petikum att snarast erhålla anslag för inrättande av en provisorisk njurmedicinsk specialklinik 1 tr. upp inom huvudbyggnaden bör bifallas.

Nu kan man säga att det inte är så stor skillnad mellan utskottsmajoritetens skrivning och reservanternas. Även majoriteten skriver att »det är angeläget att människor med njurinsufficiens kan erhålla den vård och behandling som är möjlig genom framstegen på detta område.» Men skillnaden kommer sedan. Utskottet säger nämligen: »Där-est det skulle visa sig erforderligt och lämpligt att utvidga verksamheten vid

Om inrättande av en njurmedicinsk klinik vid karolinska sjukhuset

karolinska sjukhuset genom inrättande av en provisorisk njurmedicinsk klinik, förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t kommer att framlägga förslag härutinnan.» Reservanterna däremot skriver: »Under sådana förhållanden synes det med hänsyn till det trängande sjukvårdsbehovet motiverat att inrättandet av kliniken» — alltså den njurmedicinska specialkliniken — »icke ytterligare fördröjes, utan att medel för detta ändamål under budgetåret 1965/66 beviljas, att efter Kungl. Maj:ts ytterligare prövning ställas till karolinska sjukhusets direktions förfogande för ändamålet.»

Skillnaden är alltså att om reservationen bifalles får men efter Kungl. Maj:ts prövning pengar att användas redan under detta budgetår, medan man däremot om majoritetens förslag bifalles får skjuta upp detta under ytterligare ett år. Eftersom man gång på gång skjutit upp detta ärende, borde man nu verkligen kunna vara beredd att ordna den provisoriska njurcentral som är så absolut erforderlig vid karolinska sjukhuset.

Den motivering som genomlyser departementschefens så att säga underlåtenhet att uppta direktionens med kraft understrukna förslag att få medel till denna njurcentral går egentligen tillbaka på frågan om hur en definitiv njurmedicinsk klinik bör utformas. Det är fortfarande inte klart var den definitiva njurmedicinska specialkliniken skall förläggas. Det kommer att ta minst 10 år till innan vi vet hur den skall definitivt utformas och var den kommer att ligga. Frågan sammanhänger med placeringen av andra kliniker.

Men under tiden behöver vi ett provisorium, vilket kommer att användas under minst 10 år, ett provisorium som man får börja med liksom oftast i dylika fall och genom vilket man vinner erfarenhet om hur den definitiva planeringen bäst bör uppläggas.

Det är angeläget att vi även vid detta regionsjukhus som karolinska sjukhu-

set utgör snarast får den möjlighet till fullgod behandling av njurinsufficiens, som en njurmedicinsk specialklinik skulle ge.

Detta är motiveringen till att jag yrkar bifall till den vid utskottets utlåtan- de fogade reservationen.

Herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Herr Edström nämnde med hänvisning till reservationen i utskottets utlåtande något om karolinska sjukhusets petita. Det ger mig anledning att säga några ord om denna sak.

Det är riktigt att direktionen för karolinska sjukhuset i sina äskanden för budgetåret 1965/66 även begärde en biträdande överläkare för njurmedicin vid sjukhusets medicinska klinik. Medicinalstyrelsen, som hänvisade till rådande läkarbrist, ansåg sig icke kunna tillstyrka den begärda läkartjänsten. Vägledande för styrelsens ställningstagande torde ha varit uppfattningen att man i första hand bör satsa på en utbyggnad av redan existerande njurmedicinska sjukvårdsenheter. Från karolinska sjukhusets sida anmäldes en rad angelägna sjukvårdsbehov. Vid avvägningen mellan dessa behov ansåg sig regeringen böra följa medicinalstyrelsens mening i förevarande fråga.

Förslag om inrättande av denna läkartjänst har således inte lagts fram. Riksdagen har som bekant vid sin behandling av karolinska sjukhusets avlöningsstat godtagit detta ställningstagande. Medicinalstyrelsen, regeringen och riksdagen har således varit eniga på denna punkt.

Men, herr talman, det var egentligen inte för att säga detta som jag begärde ordet, utan det var för att vid behandlingen av föreliggande utskottsutlåtan- de nämna att i andra kammaren framställt en interpellation och en enkel fråga beträffande behovet av vård och behandlingen av personer med livshotande njursjukdomar. Jag har för avsikt att besvara dessa frågor vid be-

Om inrättande av en njurmedicinsk klinik vid karolinska sjukhuset

handlingen av statsutskottets utlåtande nr 99 i andra kammaren om en stund. Utan att föregripa mitt svar vill jag framhålla att behovet av s. k. dialys-behandling visat sig svårt att bedöma. Bl. a. till följd av de medicinska framstegen kan behovet av dialyser väntas öka. Det är vi nog på det klara med. Samtidigt kan resultatet av pågående tekniskt utvecklingsarbete på området komma att i viss mån förändra nuvarande förutsättningar för njursjukvårdens anordnande. Dessa frågor är emellertid inte tillräckligt utredda.

Mot bakgrunden härav har Kungl. Maj:t nyligen uppdragit åt medicinalstyrelsen att med iakttagande av all möjlig noggrannhet och skyndsamhet utreda behovet av medicinska vårdresurser för njursjuka.

Herr talman! Jag har velat lämna kammaren denna upplysning vid behandlingen av föreliggande utskottsutlåtande.

Herr **EDSTRÖM** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara göra en liten kort replik med anledning av herr statsrådets anförande då det gäller medicinalstyrelsens ställningstagande i detta fall.

Det är nämligen så, att medicinalstyrelsen inte på något sätt avstyrkt inrättande av en njurmedicinsk klinik. Vad myndigheten avstyrkt är inrättande av en specialläkartjänst i den situation som i dag råder. När denna klinik inrättats avser karolinska sjukhusets direktion att lägga fram personalstaten för densamma. Jag är övertygad om att medicinalstyrelsen i det läget inte kommer att avstyrka att den läkartjänst det här gäller då inrättas. Det är alltså i nuvarande situation man avstyrkt inrättande av läkartjänsten. Vad beträffar själva bygghuset har medicinalstyrelsen inte alls yttrat sig.

Vad gäller den andra frågan, vet jag mycket väl, att det ofta, när det blir fråga om specialisering inom medicinen, uppstår en viss diskussion mellan, höll

jag på att säga, mera konservativt tänkande och radikalt nytänkande. Ingen specialitet inom medicinen har framkommit utan motstånd från de gamla kliniker ur vilka den utbrutits. Så förhåller det sig också i detta fall — det vet vi.

Men vi har specialkliniker i både Lund och Göteborg som verkat i många år och visat sig fylla ett praktiskt mycket stort sjukvårdsbehov. Där har tusentals sjuka räddats till livet eller fått en betydande förbättring av sitt hälsotillstånd inte bara för ögonblicket, utan många har fått ett fullvärdigt hälsotillstånd under många år. Det väsentliga är vad de sjuka behöver — detta måste vara rättesnöret för allt vad vi gör inom sjukvården.

Herr statsrådet **ASPLING**:

Herr talman! Bara en kort replik!

Det är ju så att Stockholm inte saknar resurser på detta område — det finns en klinik inrättad på S:t Eriks sjukhus.

Jag skall inte polemisera mot herr Edström beträffande den läkartjänst han nämnde, men eftersom han påpekade att skillnaden mellan utskottsmajoritetens och reservanternas uppfattningar egentligen var mycket liten — reservanterna ville ju här skynda fortare — vill jag bara säga att det är klart att en förutsättning för att inrätta en specialklinik av detta slag är att det finns läkare. Frågan om läkartjänsten är därför relevant i detta sammanhang.

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Herr talman! Det är egentligen inte mycket att tillägga här. Vad som skiljer utskottsmajoriteten och reservanterna åt är inte om det skall vara en njurklinik, utan det är närmast när pengarna skall anvisas för ändamålet. Utskottet skriver ju på följande sätt: »Därest det skulle visa sig erforderligt och lämpligt att utvidga verksamheten vid karolinska sjukhuset genom inrättande av en proviso-

Om inrättande av en njurmedicinsk klinik vid karolinska sjukhuset

risk njurmedicinsk klinik, förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t kommer att framlägga förslag härutinnan.»

Så långt är vi väl överens. Vad herr Edström vill är att man redan nu på nästa års stat skall ta upp pengar för denna klinik. Han resonerar som så att man på detta sätt vinner ett år. Vi menar att skall man framlägga förslag om att inrätta denna provisoriska njurmedicinska klinik, anvisar man pengar samtidigt. Man vinner ingenting på att följa reservationen. Både utskottet och reservanterna vill att någonting skall ske — skillnaden gäller alltså bara om pengarna skall anvisas nu eller sedan.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill bara kort säga att skillnaden är ett års försening eller ej. Det är därför som reservanterna föreslår, att pengarna nu skall ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för ändamålet. Då har Kungl. Maj:t möjlighet att sätta i gång den byggenskap det här gäller redan under instundande budgetår.

Direktionens och överläkarnas inställning vet vi ju redan. Det är departementets inställning, som här kan sägas vara tveksam. Vid bifall till vår reservation har man inom departementet möjlighet att på nytt pröva denna sak och att ställa pengarna till förfogande för ändamålet under detta budgetår, om så anses nödvändigt. Det är det som är skillnaden — annars måste det dröja ytterligare ett helt år.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Vi talar tydligen olika språk, herr Edström och jag. Vi är båda överens om att Kungl. Maj:t skall framlägga förslag om att inrätta den klinik det här gäller. Det innebär att frågan återigen skall prövas i riksdagen, ty meningen är väl inte att man först skall sätta i gång och bygga och sedan begära tillstånd att få göra det.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan komme att framställas först särskilt beträffande punkterna a—c, därefter särskilt i fråga om punkten d samt slutligen särskilt angående punkten e.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkterna a—c hemställt.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen i enlighet med de rörande punkten d förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Edström begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 99 punkten d, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammararens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Edström begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och funnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ang. vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.

Ja — 78;

Nej — 40.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på gjord proposition utskottets i punkten e gjorda hemställan.

Ang. vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlå-
tande nr 100, i anledning av Kungl.
Maj:ts proposition angående vissa frå-
gor rörande vård och undervisning av
rörelsehindrade barn m. m. jämte i
ämnet väckta motioner ävensom vissa
motioner angående handikappvården i
övrigt.

I propositionen nr 1 hade Kungl.
Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan
på särskild proposition i ämnet, till Lån
till vissa byggnadsarbeten vid Norr-
backainstitutet m. m. för budgetåret
1965/66 på kapitalbudgeten under fon-
den för låneunderstöd beräkna ett in-
vesteringsanslag av 300 000 kronor.

Därefter hade Kungl. Maj:t i propo-
sitionen nr 75, under åberopande av
bilagt utdrag av statsrådsprotokollet
över socialärenden för den 5 mars 1965,
föreslagit riksdagen att dels godkänna
av departementschefen föreslagna rikt-
linjer för vård och undervisning av rö-
relsehindrade barn m. m.; dels bemyn-
diga Kungl. Maj:t att meddela föreskrif-
ter beträffande ersättning för resor för
vissa handikappade barn m. fl.; dels
ock för budgetåret 1965/66 på kapital-
budgeten anvisa under fonden för låne-
understöd, socialdepartementet, till Lån
till vissa byggnadsarbeten m. m. vid
Norrbackainstitutet ett investeringsan-
slag av 2 250 000 kronor, till Lån för
ombyggnad av ortopediska kliniken vid
Norrbackainstitutet ett investeringsan-
slag av 300 000 kronor och till Lån till
vissa byggnadsarbeten vid Brücke Ös-

tergård i Göteborg m. m. ett investe-
ringsanslag av 2 100 000 kronor samt
under statens allmänna fastighetsfond,
socialdepartementet, till Vissa bygg-
nadsarbeten vid Folke Bernadottehem-
met i Uppsala ett investeringsanslag av
1 300 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade ut-
skottet till behandling förehäft följande
i anledning av propositionen väckta
motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väck-
ta den ena inom första kammaren av
herr *Thorsten Larsson m. fl.* (I: 723)
och den andra inom andra kammaren
av herr *Gustavsson i Alvesta m. fl.* (II:
848), i vilka hemställts, dels att riksdagen
i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte
anhålla om förslag till tidsplan för ut-
byggande av vård och undervisning
för handikappade barn, dels att riksdagen
måtte besluta att de i propositionen
föreslagna riktlinjerna för vård och
undervisning av rörelsehindrade barn
skulle kompletteras med det i motio-
nerna anförda, dels ock att riksdagen
måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att med-
dela föreskrifter beträffande resor för
vissa handikappade barn m. fl. i en-
lighet med vad i motionerna anförts;

dels två likalydande motioner, väck-
ta den ena inom första kammaren av
herr *Lundström m. fl.* (I: 724) och den
andra inom andra kammaren av herr
Ohlin m. fl. (II: 849), i vilka anhållits,

A. att riksdagen vid sin behandling
av proposition nr 75 måtte besluta,

1) att en för landet gemensam före-
slagen fackskola och gymnasieinstitu-
tion för handikappade skulle förläggas
till stockholmsområdet,

2) att reseersättningen för rörelseh-
hindrade barn skulle gälla även de
barn, som vårdades på landstingens in-
stitutioner och elevhem,

3) att inrätta två konsulenttjänster på
ordinarie stat med uppgift att samord-
na åtgärder för underlättande av skol-
gången för rörelsehindrade,

4) att för ändamålet under A punk-

Ang. vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.

ten 3 under åttonde huvudtiteln rubriken Skolöverstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1965/66 anslå 17 720 000 kronor, vilket vore 80 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag,

5) att under åttonde huvudtiteln för ombyggnad av äldre skolor anvisa ett förslagsanslag på 500 000 kronor för budgetåret 1965/66;

B. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att den i propositionen omnämnda utredningen om handikappfrågor måtte givas i uppdrag att

a) utreda kompetensfördelningen mellan olika berörda offentliga organ vid handläggning av frågor rörande handikappade,

b) som grund för en bättre rehabiliteringsverksamhet göra en kartläggning av landets handikappade,

c) verkställa utredning om registrering i syfte att så långt möjligt erbjuda lämplig vård och undervisning m. m. åt rörelsehindrade barn;

C. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala angelägenheten av

1) att på regionsjukhusen utsåges samarbetsorgan bestående av experter från olika medicinska specialiteter och pedagogiska institutioner för vården av handikappade över 18 år,

2) att försöksverksamheten snarast överginge till en mer permanent verksamhetsform,

3) att försöksverksamheten med fackskola och gymnasium för handikappade utökades till att omfatta även den tekniska fackskolan, samt

4) att sjukresebestämmelserna gåves en generös tolkning vid val av färd-sätt för handikappade barn;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Virgin m. fl.* (I: 725) och den andra inom andra kammaren av herr andre vice talmannen *Cassel m. fl.* (II: 847).

Vidare hade utskottet i förevarande sammanhang förehaft följande vid riks-

dagens början väckta motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Göran Karlsson m. fl.* (I: 283) och den andra inom andra kammaren av fru *Skantz m. fl.* (II: 351),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Virgin m. fl.* (I: 349) och den andra inom andra kammaren av herr *Heckscher m. fl.* (II: 342),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Adolfsson* och *Lager* (I: 405) samt den andra inom andra kammaren av herr *Holmberg m. fl.* (II: 507),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Göran Karlsson m. fl.* (I: 414) och den andra inom andra kammaren av fru *Skantz m. fl.* (II: 523),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 417) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 516),

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Olsson* och herr *Axel Kristiansson* (I: 419) samt den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i *Luttra m. fl.* (II: 509).

I motionerna I: 283 och II: 351 hade hemställts, *dels* att riksdagen måtte besluta att statliga lån skulle utgå till allmännyttiga stiftelser, kommuner och landsting till hela kostnaden vid uppförande av servicebostäder för gravt rörelsehindrade; *dels ock* att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhänga om skyndsamt utredning rörande de handikappades möjligheter att mantalsskrivas i servicebostadshus utanför sin tidigare mantalskommun samt frågor rörande fördelning av de sociala kostnaderna mellan kommuner och landsting.

I motionerna I: 405 och II: 507 hade anhållits, att riksdagen måtte besluta,

Ang. vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.

dels att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om snabb undersökning samt förslag med syfte att åstadkomma en sådan samordning av handikappvård, rehabilitering och arbetsvård som givits exempel på i motionerna; dels ock att finansieringen av en sådan samordnad, vidgad och effektiviserad verksamhet på länsplanet skulle ske så, att det icke medförde några ytterligare kostnader för landstingen och de landstingsfria städerna.

I motionerna I: 417 och II: 516 hade föreslagits, utom annat, att riksdagen skulle

1) besluta avskaffa invalidbostadsbidragets maximibelopp från och med den 1 juli 1965,

2) i anledning av yrkandet under punkten 1) till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet för budgetåret 1965/66 under elfte huvudtiteln anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 2 000 000 kronor förhöjt reservationsanslag av inalles 32 000 000 kronor,

3) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en översyn av byggnadslagstiftningen i syfte att underlätta de handikappades livsföring,

4) besluta att för personalförstärkning på arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdsbyrå inrätta 6 nya tjänster i stället för 2, som Kungl. Maj:t föreslagit, och därför till Arbetsmarknadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1965/66 under elfte huvudtiteln anvisa ett i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag med 130 635 kronor förhöjt förslagsanslag av 13 530 635 kronor,

5) besluta att för personalförstärkning av arbetsvårdsexpeditionerna inom arbetsförmedlingen inrätta 20 nya tjänster i överensstämmelse med arbetsmarknadsstyrelsens förslag i stället för 10, som Kungl. Maj:t föreslagit, och därför till Arbetsförmedlingen: Avlöningar för budgetåret 1965/66 under elfte huvudtiteln anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med

299 745 kronor förhöjt förslagsanslag om inalles 67 049 745 kronor,

6) besluta att till Arbetsmarknadsstyrelsen: Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade för budgetåret 1965/66 anvisa ett i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag med 2 000 000 kronor höjt reservationsanslag av 13 000 000 kronor, samt

7) besluta att för att stimulera handikappade till resor och inköp av litteratur m. m. för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

1. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 723 och II: 848, såvitt nu vore i fråga, godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagna riktlinjer för vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.;

2. att motionerna I: 723 och II: 848, i vad de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t rörande tidsplan för utbyggnad av vård och undervisning för handikappade barn, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

3. att motionerna I: 724 och II: 849, i vad de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t rörande försöksverksamheten med påbyggnadsundervisning, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

4. att motionerna I: 724 och II: 849, i vad de avsåge förläggning av en för landet gemensam fackskola och gymnasieinstitution till stockholmsområdet, icke måtte bifallas av riksdagen;

5. att motionerna I: 724 och II: 849, i vad de avsåge inrättande av vissa konsulenttjänster vid skolöverstyrelsen, icke måtte bifallas av riksdagen;

6. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 723 och II: 848 samt I: 724 och II: 849, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter

Ang. vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.

beträffande ersättning för resor för vissa handikappade barn m. fl.;

7. att riksdagen måtte

a) till Lån till vissa byggnadsarbeten m. m. vid Norrbackainstitutet för budgetåret 1965/66 på kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 2 250 000 kronor;

b) till Lån för ombyggnad av ortopediska kliniken vid Norrbackainstitutet för budgetåret 1965/66 på kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kronor;

c) till Lån till vissa byggnadsarbeten vid Bräcke Östergård i Göteborg m. m. för budgetåret 1965/66 på kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 2 100 000 kronor;

d) till Vissa byggnadsarbeten vid Folke Bernadottehemmet i Uppsala för budgetåret 1965/66 på kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 1 300 000 kronor;

8. att motionerna I: 417 och II: 516, i vad de avsåge invalidbostadsbidragets maximibelopp, icke måtte bifallas av riksdagen;

9. att motionerna I: 417 och II: 516, i vad de avsåge översyn av byggnadslagstiftningen, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

10. att motionerna I: 283 och II: 351 icke måtte bifallas av riksdagen;

11. att motionerna I: 414 och II: 523, i vad de avsåge utbyggnad av vården för utvecklingsstörda barn, icke måtte bifallas av riksdagen;

12. att motionerna I: 724 och II: 849, i vad de avsåge medelsanvisning för viss ombyggnad av skolor, icke måtte bifallas av riksdagen;

13. att motionerna I: 724 och II: 849, i vad de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t angående samordningsorgan vid region-sjukhusen, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

14. besluta att i förevarande sam-

manhang behandlade motioner, till den del de icke blivit under punkterna 1—13 särskilt berörda eller av utskottet behandlade i annat utlåtande, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Bengtson, Johan Olsson, Larsson* i Hedenäset och *Nilsson* i Tvärälund, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 723 och II: 848, såvitt nu vore i fråga, godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet och av reservanterna föreslagna riktlinjer för vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.;

2) av herrar *Axel Andersson, Bengtson, Per Jacobsson, Edström* och *Johan Olsson*, fröken *Elmén* samt herrar *Larsson* i Hedenäset, *Nelander, Nilsson* i Tvärälund och *Mundebo*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 3 hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 724 och II: 849, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla angelägenheten av att försöksverksamheten med fackskola och gymnasium för handikappade snarast överginge till en mer permanent verksamhetsform samt utökades till att omfatta även den tekniska fackskolan;

3) av herrar *Axel Andersson, Bengtson, Per Jacobsson, Edström* och *Johan Olsson*, fröken *Elmén* samt herrar *Larsson* i Hedenäset, *Nelander, Nilsson* i Tvärälund och *Mundebo*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del lyda så, som reservationen visade, samt att utskottet bort under 4 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 724 och II: 849, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt

Ang. vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.

utredning av frågan om lokalisering av en för landet gemensam fackskola och gymnasieinstitution;

4) av herrar *Axel Andersson, Per Jacobsson* och *Edström*, fröken *Elmén* samt herrar *Nelander* och *Mundebo*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den avfattning, denna reservation visade, samt att utskottet bort under 5 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 724 och II: 849, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anförut angående konsulenttjänster vid skolöverstyrelsen för vissa samordningsuppgifter;

5) av herrar *Bengtson, Johan Olsson, Larsson* i Hedenäset och *Nilsson* i Tvärälund, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla i reservationen angiven lydelse samt att utskottet bort under 6 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 724 och II: 849 ävensom med bifall till motionerna I: 723 och II: 848, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter beträffande ersättning för resor för vissa handikappade barn m. fl., innebärande möjlighet till två fria resor i månaden;

6) av fröken *Andersson*, herrar *Axel Andersson, Bengtson, Per Jacobsson, Edström, Kaijser, Johan Olsson* och *Bohman*, fröken *Elmén* samt herrar *Larsson* i Hedenäset, *Turesson, Nelander, Nilsson* i Tvärälund och *Mundebo*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del lyda på sätt reservationen visade samt att utskottet bort under 8 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 417 och II: 516, såvitt nu vore i fråga, besluta att höja invalidbostadsbidragets maximalbelopp med 5 000 kronor till 15 000 kronor från och med den 1 juli 1965;

7) av herrar *Axel Andersson, Per Jacobsson* och *Edström*, fröken *Elmén* samt herrar *Nelander* och *Mundebo*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort

i viss del hava den lydelse, denna reservation visade, samt att utskottet bort under 12 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 724 och II: 849, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till viss ombyggnad av skolor för budgetåret 1965/66 på driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kronor;

8) av herrar *Axel Andersson, Bengtson, Per Jacobsson, Edström* och *Johan Olsson*, fröken *Elmén* samt herrar *Larsson* i Hedenäset, *Nelander, Nilsson* i Tvärälund och *Mundebo*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava i reservationen angiven avfattning samt att utskottet bort under 13 hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 724 och II: 849, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla angelägenheten av att samordningsorgan, bestående av experter från olika medicinska specialiteter och pedagogiska institutioner, utsåges på regionsjukhusen för vården av handikappade över 18 år.

Herr ADOLFSSON (k):

Herr talman! Vi i den kommunistiska riksdagsgruppen har tänkt oss att stödja reservation nr 6 om invalidbostadsbidrag, men däremot har vi inte tänkt ge våra röster åt reservation 5 som handlar om ersättning för resor för handikappade barn och deras anhöriga. Eftersom detta kanske kan tyckas ologiskt, vill jag här anföra de motiv vi har för vårt ståndpunktstagande.

Vad gäller reservation nr 5 vill jag gärna säga att de handikappade barnen är i särskilt stort behov av täta kontakter med sina anhöriga och hemmet och att föräldrarna har behov av kontakt med sina barn. Den saken behöver vi väl inte diskutera. I dessa fall framträder behovet starkare än när det gäller andra barn, och daningsprocessen blir lidande om denna kontakt inte kan uppehållas någorlunda kontinuerligt. Så till vida är vi helt och hållet med på reservanternas intentioner, men det som

Ang. vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.

nu tillstyrkes av utskottet innebär ett mycket betydande framsteg. Det kan finnas skäl att något studera verkningarna av detta innan fråga om ytterligare åtgärder i denna riktning upptages.

När det däremot gäller invalidbostadsbidragen har två år förflutit sedan det nu utgående maximibidraget fastställdes. Mycket har hänt sedan dess, nämligen kostnadsökningar av olika slag, inte minst fördyringar som drabbat byggandet. Man har kommit fram till nya erfarenheter beträffande sådana lägenheters utrustning och vidare till en ökad insikt om problemets och behovets stora omfattning. Vi tycker alltså att allt som kan göras bör göras för att stimulera till byggande av de specialutrustade lägenheter som det här är fråga om, detta i all synnerhet som hittills så upprörande litet har gjorts i detta avseende. Sammanfattningsvis vill jag säga att vår riksdagsgrupps röster kommer att läggas för reservation nr 6, i den mån det kan medföra någon verkan.

Jag hoppas, herr talman, att det tillåtes mig att också yttra några ord om handikappvården, rehabiliteringen och arbetsvården i största allmänhet. Vi har väckt en motion i detta ämne. Också i den frågan kan sägas att endast litet har gjorts i förhållande till problemets mycket stora räckvidd. Som vi säger i vår motion förekommer det visserligen en del försök att lätta upp tillvaron för de handikappade och att återinpassa sjuka människor i ett normalt arbetsliv, men vi framhåller också — och jag tycker med rätta — att det mesta ännu fattas i fråga om nödvändig vård och hjälp åt dessa handikappade människor. Tyvärr är det också så att de stödbehövande ofta hamnar i ett ingenmansland mellan olika huvudmän och olika instanser, och detta kan även ske lokalt inom kommunens ram. För egen del sitter jag med i en rehabiliteringsutredning i min hemstad Göteborg och brottas med dessa problem, och jag har under detta arbete och vid besök på olika vårdinrättningar av detta slag i alla delar av vårt land

fått en något bitter och kanske bister erfarenhet av hur både s. k. kompetensvister och annat kan sätta käppar i hjulet för att förverkliga vården enligt de intentioner som redan finns.

Den medicinska rehabiliteringen borde enligt min uppfattning gå hand i hand med arbetsvården. På detta sätt har vi i viss mån numera lyckats i min hemstad. Arbetsvården i sin tur borde inte vara splittrad på många olika institutioner och huvudmän.

Vi har i landet utan tvivel vad som kan kallas för begynnelsen till en hygglig handikappvård, rehabilitering och arbetsvård, men enligt vår uppfattning — och det kommer starkt till uttryck i motionen — borde all sådan lokalt genomförd eller lokalt planerad verksamhet samordnas. Den skulle därigenom också automatiskt effektiviseras, och man borde befrias från sådana kompetensvister som hittills i ganska hög grad har förevarit. Verksamheten borde vidare helt föras under landstingen beträffande ledningen.

Detta är vår huvuduppfattning i dessa frågor beträffande den organisatoriska sidan av saken, och det kan av ordalagen att döma antagas att statsutskottet tycker ungefär detsamma. Statsutskottets hänvisning till en aviserad särskild utredning om dessa frågor gör att jag inte finner orsak att på den punkten yrka annat än i enlighet med utskottets hemställan.

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! I proposition nr 75, som behandlar frågor rörande vård och undervisning av rörelsehindrade barn och ungdomar och som ligger till grund för det utskottsutlåtande som vi nu behandlar, säger departementschefen inledningsvis att de handikappades speciella problem och levnadsförhållanden ägnas allt större uppmärksamhet från samhällets och enskilda organisationers sida samt i den offentliga debatten. Han påpekar vidare att en snabb förändring

Ang. vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.

har präglat både tänkesätt och praktiska åtgärder när det gäller de handikappade och att det numera framstår som både möjligt och nödvändigt att samhället i högre grad tillgodoser de handikappades särskilda behov.

Jag tror att detta är något som vi allesammans kan instämma i, och jag är övertygad om att vi alla och ifrån alla läger är besjälade av en önskan att försöka göra samhällets stödåtgärder för de rörelsehindrade av olika slag så effektiva som möjligt och utforma dessa hjälpåtgärder på ett sådant sätt att de verkligen blir till gagn för de handikappade och fyller de uppgifter som de är avsedda att fylla.

Jag skulle vilja säga, herr talman, att om det är någon fråga som vi borde kunna behandla alldeles vid sidan av de politiska motsättningarna och grupperingarna i riksdagen, så borde det vara denna fråga. Vi brukar tala om att man skall försöka hjälpa de handikappade att anpassa sig i samhället och föra ett normalt liv. Jag tror att vi allesammans är överens om att försöka främja en sådan utveckling, men vi måste å andra sidan ha klart för oss att här finns det en reservation. Här är det den handikappades, den rörelsehindrades egen personliga situation som alltid lägger ett hinder i vägen då det gäller att föra ett normalt liv, och därför förefaller det också vara i hög grad angeläget att vi försöker att genom samhälleliga åtgärder så långt det är möjligt kompensera den enskilde i denna belägenhet.

Därför har vi med tillfredsställelse tagit del av den proposition som här är framlagd. Den vittnar om att departementschefen också har blicken öppen för de problem som det här gäller och säkerligen är angelägen om att på detta område försöka att hjälpa de människor det här gäller. Jag är också övertygad om att det är en linje som även utskottets majoritet är besjälad av, varför vi på den punkten egentligen inte skulle behöva föra någon diskussion.

Att det ändå har blivit så pass många

reservationer som vad fallet är i den här frågan visar väl bara att frågan är komplicerad, att den är besvärlig att handskas med och att vi alltjämt har delade meningar när det gäller det praktiska greppet på åtskilliga av de detaljer som detta spörsmål inrymmer.

Jag skall här försöka att helt kort beröra de reservationer som jag har biträtt i utskottet; det är tyvärr ganska många. Jag skall försöka att begränsa mig så mycket som möjligt.

I reservation 2, som är gemensam för folkpartiet och centerpartiet, påpekar vi angelägenheten av att den försöksverksamhet med påbyggnadsundervisning, som påbörjades 1964 och som alltjämt pågår och som väl säkerligen också kommer att fortgå under avsevärd tid framöver, så snart som möjligt övergår till mera permanent verksamhet och att man då också försöker skapa utrymme för den tekniska fackskolan.

Vi tror att det är mycket angeläget att man försöker bereda ökade möjligheter till högre teoretisk undervisning för de handikappade för att därigenom bredda yrkesvalet, skapa flera yrkesvägar att välja mellan och finna möjlighet till yrken även på högre nivåer, där kravet är mindre på rörlighet och fysisk styrka. Vi tror framför allt att det är angeläget att försöka skapa förutsättningar för teknisk utbildning på högre nivå för de handikappade. Det är också en synpunkt som De vanföras riksförbund i sitt remissyttrande särskilt tryckt på.

Av denna anledning vill vi här förorda att man i skrivelse till Kungl. Maj:t framhåller angelägenheten av att försöksverksamheten med fackskola och gymnasium för handikappade snarast övergår till en mera permanent verksamhetsform och att den utökas att även omfatta den tekniska fackskolan.

Vi har vidare i en annan reservation, som också är gemensam för folkpartiet och centerpartiet, yrkat på en skyndsamt utredning angående en gemensam

Ang. vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.

fackskole- och gymnasieinstitution för hela landet. Vi hade ursprungligen i en motion yrkat att denna skola skulle förläggas till stockholmsområdet, men vi har under utskottsbehandlingen frånträtt detta yrkande. Vi anser att den frågan kan behöva ytterligare övervägas.

Det är angeläget att de handikappade så långt det nu kan vara möjligt bereds utbildning och undervisning vid de reguljära utbildningsanstalterna. Men vi har ett ganska stort klientel av svårt rörelsehindrade, som inte har möjlighet till det. För dem tror vi det är angeläget att man försöker skapa en central utbildningsanstalt, som bör bli gemensam för hela landet, därför att man då kan göra den tillräckligt stor för att bereda möjlighet till olika utbildningslinjer. Vi föreslår alltså på denna punkt en skyndsam utredning av frågan om lokalisering av en för landet gemensam fackskole- och gymnasieinstitution.

I en annan reservation behandlar vi frågan om konsulenttjänster för att samordna åtgärder för underlättande av skolgången för rörelsehindrade. Här anmäler chefen för socialdepartementet att chefen för ecklesiastikdepartementet avser att föreslå Kungl. Maj:t att ställa medel till förfogande för en arvodesbefattning som konsulent i socialstyrelsen med de nämnda arbetsuppgifterna. Det är tacknämligt att man har gått in för denna linje. Emellertid tror vi att det är svårt att få en person med nödiga kvalifikationer att ta en sådan befattning som en arvodestjänst. Vi tror också att dessa arbetsuppgifter är så omfattande — de gäller dock hela landet — att det kommer att visa sig nödvändigt att ha minst två tjänster för dem. Detta har vi i denna reservation velat ge uttryck åt.

I reservation 6, som redan har behandlats av herr Adolfsson, yrkar vi att maximibidraget för invalidbostäder, som för närvarande är 10 000 kronor, skall höjas till 15 000 kronor. Denna

reservation är gemensam för högern, centerpartiet och folkpartiet.

Det är väl klart, och det har erfarenheten också visat, att flertalet av de bidragssökande inte är i behov av detta högre bidrag. Bidragsbeloppen kommer kanske i regel att röra sig mellan 6 000 och 8 000 kronor. Vi anser dock att det bör finnas möjligheter att gå utöver denna gräns. I enskilda fall, när det visar sig nödvändigt med särskilt kostnadskrävande åtgärder, bör man ha ett högre maximibelopp att tillgå. På denna grund har vi här velat föreslå att maximibeloppet höjs till 15 000 kronor.

I reservation 7 föreslår vi att riksdagen skall anvisa ett belopp på 500 000 kronor för att stimulera ombyggnad av äldre skolor så att dessa blir mera lättillgängliga för handikappade elever och lärare. Våra skollokalerna i allmänhet, liksom våra offentliga lokaler över huvud taget, är sällan byggda på ett sådant sätt att de är särskilt lättillgängliga för personer med svårare handikapp. Jag har tidigare sagt att det är angeläget att de handikappade får möjlighet att så långt det nu kan gå erhålla undervisning och utbildning inom det reguljära undervisningsväsendet. Därför tror vi att det är angeläget att man försöker underlätta dessa möjligheter genom att göra lokalerna mera lättillgängliga, så att de handikappade kan komma in och ut och begagna dessa lokaler på det sätt som deras handikappmedger.

Slutligen, herr talman, föreslår vi i reservation nr 8 att det vid regionsjukhusen skall utses ett samarbetsorgan, bestående av experter från olika medicinska och pedagogiska specialiteter och institutioner för vården av handikappade över 18 år. Det är en tanke som ursprungligen kommit fram vid karolinska institutet, och jag tror det är i hög grad angeläget att den blir realiserad genom att det inrättas ett organ som samordnar förhållandena på detta område och skapar den kontinuitet i

Ang. vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.

vården av de handikappade som är så påtagligt nödvändig, särskilt för handikappade i den ålder det här är fråga om.

Herr talman! Jag har med dessa ord försökt att i största korthet redovisa de reservationer som föreligger vid utskottets utlåtande, och jag ber att få yrka bifall till samtliga reservationer som har herr Axel Andersson såsom första namn samt reservation 6 av fröken Andersson m. fl.

Herr **PETTERSSON, HARALD**, (cp):

Herr talman! Jag kan i mycket instämna i vad herr Jacobsson här har sagt, jag vill ändå anföra ytterligare några allmänna synpunkter på den fråga som vi nu behandlar.

Utbildningen av de rörelsehindrade barnen och ungdomarna har varit mycket eftersatt i vårt land. Vi är väl i dag i stort sett överens om att de handikappades särskilda behov måste tillgodoses genom omfattande samhällseliga åtgärder, och proposition nr 75 är ett uttryck för att man nu vill ta ett grepp om denna mycket viktiga fråga.

Proposition nr 75 aktualiserar frågor som har varit föremål för framstötter i riksdagen under en lång följd av år, men vad som där föreslås är bara en liten del av ett mycket stort arbete i syfte att åstadkomma lämpliga samhällseliga insatser för de handikappades vård och utbildning. Samhället måste gå före då det gäller att ge organisationen ett reellt innehåll. Vi vet att opinionen hos både enskilda och organisationer i dag är sådan att samhället nog måste vara mer aktivt på dessa områden än det tidigare har varit.

Om man skall försöka bedöma den skolorganisation som nu föreslås, är det första som man måste fråga sig helt naturligt huruvida den föreslagna organisationen täcker det behov som föreligger. Såvitt vi kan förstå med den kännedom vi har om antalet handikappade barn och ungdomar skulle det

planerade platsantalet vara otillräckligt. I och med att det blir diskussion och lämnas upplysning kring de handikappade barnens och ungdomarnas möjligheter kommer ett tidigare latent behov av utbildning att göra sig gällande.

I motion nr 848 i andra kammaren, som motsvaras av motion nr 723 i denna kammare, har vi angivit ungefär hur vi ser på den skolorganisation som är nödvändig för att man skall kunna ge den utbildning som man eftersträvar.

Vi tar upp en annan sak, nämligen de ökade möjligheter som den moderna medicinska vetenskapen ger att hjälpa dessa barn och ungdomar, kanske inte precis till några nämnvärda förbättringar, men ändå till en lindring av de besvär som de dras med. Vi har den uppfattningen att samhället, vid sidan av skolarbetet, bör svara för den nödvändiga medicinska behandlingen.

Det är nog viktigt att man inte släpper dessa ungdomar efter skolans slut utan ger dem allt fortsatt stöd. Den erfarenhet vi har på detta område säger oss att mycket svåra problem uppstår för de enskilda vid slutad skolgång och inte minst under tonåren. Vi hyser den meningen att samhället även efter skolgångens slut bör ha ansvar för kontakten mellan elever och föräldrar och ge de handikappade de bästa möjligheterna till en fortsatt hygglig och meningsfull tillvaro.

Herr Adolfsson tog upp frågan om resorna. Jag skall villigt medge att utskottsmajoriteten föreslår en avsevärd förbättring, nämligen en resa per månad till hemorten för ineliggande ungdomar eller, om ungdomarna inte kan utnyttja denna möjlighet, för föräldrarna, som får besöka barnen, eller — om föräldrarna inte har möjlighet att göra resan — för den som har vårdansvaret. När man nu skall bestämma sig och det vi fastställer kanske kommer att gälla under mycket lång tid framåt, förefaller det oss som om en utökning till två resor i månaden skulle vara mycket välkommen för många.

Ang. vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.

Jag tyckte att herr Adolfssons argumentering var alldeles utmärkt när han talade om behovet av kontakt mellan föräldrar och barn, men det förvånar mig att han ändå kom fram till att det som nu är föreslaget är tillräckligt. I vår reservation nr 5 föreslår vi att det skall bli möjligt att göra två resor i månaden.

Denna reform är mycket värdefull, men den kostar också pengar. Det är landstingen och de landstingsfria städerna som får vara huvudmän, och vi vet att de redan tidigare har stora uppgifter. Jag vill därför i detta sammanhang påminna om nödvändigheten av att staten ger huvudmännen sådana ekonomiska resurser att de får möjlighet att på ett aktivt sätt ta hand om denna, som vi ser det, värdefulla utbildnings- och vårdreform.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till reservationerna 1 och 5 och instämmer i tidigare framfört yrkande om bifall till reservationerna 2, 3, 6 och 8.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! I den proposition som ligger till grund för det utskottsutlåtande vi nu behandlar föreslås åtskilligt som har accepterats av utskottet. I propositionen behandlas frågor om vård och undervisning av rörelsehindrade barn i förskoleåldern och i grundskolan, och till följd av ett beslut av 1961 års riksdag föreslås att verksamheten utbyggs till att avse även grundskolans högstadium. Antalet rörelsehindrade barn i grundskolan för vilka särskilda anordningar behöves vidtas beräknas vara cirka 600 i hela landet. Detta är bakgrunden till det utskottsutlåtande som nu föreligger.

I propositionen föreslås även en fortsatt undervisning, och förslagen härom accepteras enhälligt av utskottet. Visserligen är man oense om huruvida det skall vara en försöksundervisning eller om den skall göras permanent, men det anvisas närmare 6 miljoner kronor för uppförande av elevpaviljonger m. m. vid

Norrbackainstitutet i Stockholm, vid Folke Bernadottehemmet i Uppsala och Bräcke Östergård i Göteborg. Vidare har regeringen framlagt förslag i syfte att öka antalet fria resor för handikappade barn som vårdas på vissa institutioner. Slutligen förutskickas i propositionen en särskild utredning av olika frågor rörande omvårdnaden av de handikappade. Det sägs särskilt ut, att ett kontakt- och samarbetsorgan för handikappsorganisationerna, statens handikappråd, skall inrättas.

I väsentlig mån har utskottet alltså accepterat vad som förordas i propositionen.

När utskottet hade att ta ställning till propositionen förelåg även en rad motioner. I några motioner som väcktes i januari i anslutning till statsverkspropositionen angavs i avbidan på en kommande proposition vissa anslagsäskanden, medan förslag i detaljfrågor skulle få anstå tills proposition nr 75 kom. Dessa motioner som remitterades till utskottet i januari fick ligga tills propositionen avlämnades, då det kom en ny flod av motioner av ungefär samma motionärer — det var partimotioner från samtliga oppositionspartier och enskilda motioner, i vilka olika yrkanden ställdes.

Det förelåg vissa svårigheter för utskottet, eftersom motionerna från januari innehöll mindre långt gående förslag än motionerna från mars, beroende på att en del som man hemställde om i januari överträffades i den proposition, som är dagtecknad i mars månad. Det gjorde att utskottet fick försöka penetrera problemet, plocka fram de skilda meningarna och göra en något så när enhetlig bedömning av propositionens innehåll. Detta har gjort att antalet punkter i utskottets utlåtande är ovanligt stort, och även reservationerna har blivit ovanligt många — det är inte mindre än åtta reservationer, som här har förordats av sina tillskyndare.

Om jag, herr talman, tar upp och kommenterar reservationerna i ordning,

Ang. vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.

gör jag det närmast för att ledamöterna skall få ett begrepp om hur det egentligen ligger till.

Några meningsskiljaktigheter finns egentligen inte när det gäller omvårdnaden av rörelsehindrade barn. När herr Harald Pettersson så varmt talade för de handikappade, kunde en som inte kände till saken möjligen få den uppfattningen, att meningarna här är delade mellan partierna. Så är ju inte alls förhållandet; det har bara på sistone blivit, jag vill inte precis säga populärt att motionera i dessa frågor, utan jag vill snarare säga att man har blivit allt mera angelägen om att visa sitt stora intresse för dessa människor som är slagna av ödet och av livet.

I reservation 1, om vilken centern är ensam, föreslås att vissa riktlinjer skall anges angående den kommande utvecklingen inom handikappvården och vården av de rörelsehindrade. Önskemålen och synpunkterna i reservationen sammanfaller till väsentliga delar med de åtgärder som utskottet anser skall ligga till grund för den fortsatta uppbyggnaden av organisationen. I det avseendet föreligger strängt taget inte några delade meningar. Reservationen har väl närmast tillkommit i syfte att visa ett intresse, men intresset från reservanternas sida är ju inte något annat än det intresse som utskottsmajoriteten har givit uttryck åt i utskottets skrivning.

I reservation 2, undertecknad av folkpartister och centerpartister, framföres önskemål om att försöksverksamheten vid undervisningsanstalterna skall avbrytas och att en permanentning skall ske av verksamheten. Denna försöksverksamhet påbörjades dock så sent som förra året, och vi har ansett att försök i en större omfattning bör göras innan man binder sig för någonting. Försöksverksamheten har på intet sätt varit otillfredsställande eller till nackdel för eleverna. Däremot är det värdefullt att det finns möjligheter att pröva sig fram, att man utan att vara bunden kanske kan övergå från ett förfarings-

sätt till ett annat, och detta är sannerligen inte på något vis till skada för eleverna; det kan möjligen vara till besvär för dem som har hand om skolorna, men ingalunda för eleverna. Vi anser således att denna försöksverksamhet, som bara är ett år gammal, bör få fortsätta till dess i varje fall så många försök har gjorts att man vet hur det hela lämpligen skall ordnas.

Folkpartiet och centern står för den tredje reservationen, i vilken hemställs om en för landet gemensam fackskola och gymnasieinstitution.

Såsom herr Jacobsson redan sagt har reservanternas frånträtt motionärernas förslag om att denna gemensamma skola skulle ligga i stockholmsområdet. Utskottsmajoriteten har varit av den uppfattningen att man i första hand skall se till att denna utbildning i fackskola och över huvud taget all gymnasial utbildning lägges så nära elevernas hem som är rimligt och möjligt. Jag vet att det finns en stark föräldraopinion mot att skapa ett för landet gemensamt institut för denna undervisning. Vi tror att vi gagnar de rörelsehindrade barnen mest genom att om möjligt undvika att ha en gemensam skola för hela landet när det gäller den undervisning som det här är fråga om. Det kan ju tänkas att vi får pröva om vår uppfattning, men just nu, inför en stark föräldraopinion och då även det gymnasiala utbildningsväsendet är inne i en stark utveckling, bör en sådan reform anstå.

I reservation 4, om vilken folkpartiet är ensamt, föreslås två konsulenttjänster inom skolöverstyrelsen för handläggning av de spörsmål som det här är fråga om.

Herr Jacobsson förklarade nyss att han *tror* att det behövs två konsulenter. Det är ju alltid bra när folk tror. Ingen vet egentligen om det är nödvändigt med två konsulenter, men vi vet att avsikten är att inom skolöverstyrelsen inrätta en arvodestjänst, vars innehavare skall ha hand om samordningen beträffande åtgärder för underlättande av

Ang. vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.

skolgången för rörelsehindrade barn. Vi får väl avvakta och se hur det utfaller med denna tjänst. Om det skulle visa sig att den inte är tillräcklig, får vi kanske ompröva även den saken, men just nu vet ingen om det ena eller det andra är det riktiga.

I reservation 5, för vilken centern är ensam huvudansvarig, vill man utöka antalet fria resor.

I propositionen har förordats att antalet fria resor för de rörelsehindrade barnen vid dessa anstalter samt för föräldrar som reser till skolorna skall utökas från tre till tolv per år. Herr Harald Pettersson har sagt att detta är en förnämlig ökning, och det kan ju ingen förneka. Centern gjorde emellertid som man brukar göra när man spelar bridge: den dubblade. Centern vill öka antalet resor från tolv till 24. Utskottsmajoriteten anser att det just nu kanske är att gå litet onödigt långt. Av olika skäl har vi ansett att det är till fyllest med den väsentliga ökning som dock förordats och som en stor majoritet inom utskottet har anslutit sig till.

Den sjätte reservationen, som höger, folkparti och center enats om, gäller invalidbidragets maximibelopp. Det höjdes 1963 från 7 000 till 10 000 kronor, och enligt uppgifter som vi fått från bostadsstyrelsen har önskemål endast i undantagsfall förekommit om överskridande av beloppet 10 000 kronor. Reservanterna förordar dock att maximibeloppet skall sättas till 15 000 kronor. Nu används ju dessa pengar för extra anordningar i invalidbostäder: att ändra dörrar, ta bort trösklar, göra vissa anordningar i kök etc. som underlättar arbetet för vederbörande. Bostadsstyrelsen har också börjat syna detta område och undersöka anspråken. Närmast är det länsbostadsnämnderna som handlägger dessa frågor, och man försöker att sanla in uppgifter utifrån landet om hur maximeringen till 10 000 kronor utfaller och huruvida en ändring är nödvändig. När den undersökningen blivit slutförd är det inte bara tänkbart utan

sannolikt att förslag i ena eller andra avseendet kommer att framläggas. Man bör alltså kunna vänta på slutförandet av den utredningen. Genomsnittssiffran för sökta bidrag är 6 000 kronor, och det är ytterst få fall där beloppet kommer upp i 10 000 kronor. Därför bör man kunna vänta i varje fall tills bostadsstyrelsens utredning hunnit bli klar.

Den sjunde reservationen kommer från folkpartiets representanter, som vill ha pengar anvisade för ombyggnad av gamla skolor i syfte att göra det lättare för handikappade lärare och elever. Det är väl ett ringa antal skolbarn i varje skola som behöver exempelvis ändrade möbler — de eleverna finns inte hopklumpade i vissa skolor, utan de finns en och två här och var ute i landet. Sedan länge har de lokala skolstyrelserna ändrat bänkar och gjort andra förändringar som är nödvändiga för att rörelsehindrade barn skall kunna vara med i skolarbetet på samma sätt som de fullt friska barnen. Vi har inte ansett att det av några som helst skäl är angeläget att riksdagen anvisar medel till detta — det rör sig om små ting i varje skoldistrikt, och distrikten kan själva svara för dessa kostnader.

I den åttonde reservationen — ansvariga för den är folkpartister och centerpartister — vill man i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla angelägenheten av ett samordningsorgan, bestående av experter från olika medicinska specialiteter och pedagogiska institutioner, för vården av handikappade över 18 år. Vi har inom majoriteten inte ansett det nödvändigt att skriva till Kungl. Maj:t om detta, alldenstund i propositionen förutskickas en särskild utredning av olika frågor rörande just onvårdnaden av de handikappade. Utskottet förutsätter att denna utredning snarast kommer till stånd och bl. a. tar upp sådana frågor som de i denna reservation angivna. Vi tycker att om Kungl. Maj:t har aviserat en utredning skall vi inte behöva skriva ett brev till kungen och be att

Ang. vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.

denna utredning kommer till stånd — vi bör kunna lita på, jag skulle nästan vilja säga, kungsord i det fallet.

Med denna motivering ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **JACOBSSON, PER**, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Egentligen är det kanske inte så mycket att säga med anledning av vad herr Birger Andersson yttrat. Jag har haft tillfälle att motivera våra reservationer, han har motiverat sin ståndpunkt, och då kunde det väl i och för sig räcka.

Men när han polemiserar mot reservation 2, som gäller försöksverksamheten med påbyggnadsundervisning, säger han att vi föreslår att den skall avbrytas. Det är väl ändå ett litet onyanserat uttrycksätt — vi föreslår ju tvärtom att verksamheten skall fortsätta men att den successivt skall permanentas, då vi tror att detta blir till fördel för undervisningen i fortsättningen.

När det gäller reservation 3 om en för landet gemensam fackskola och gymnasieinstitution säger herr Andersson att en stark föräldraopinion riktar sig mot en sådan anordning. Det är möjligt att en dylik opinion kan finnas, men säkerligen förekommer också en föräldraopinion som är angelägen om att de handikappade och rörelsehindrade skall få bästa möjliga undervisning och utbildning samt att den skall kunna göras så differentierad som möjligt. Där tror jag att även herr Birger Andersson rör sig med en tro, och längre kan man kanske på den punkten tills vidare inte komma.

Beträffande reservation 4, som rör konsulenttjänsterna, säger herr Birger Andersson, att vår ståndpunkt egentligen endast grundar sig på tro. Herr Andersson kan inte följa oss, eftersom han inte vet om vår tro är riktig. Det är naturligtvis också en ståndpunkt. Det är ju dock på det sättet här i riksdagen, att vi i vissa fall rör oss med tro, eftersom vi

inte alltid har att behandla exakta vetenskaper. Vid våra bedömningar rör vi oss ibland också med sannolikhetsskäl, och det är väl ut ifrån dessa sannolikhetsskäl som vi har tagit vår ståndpunkt. Jag förmodar att även detta kan vara en ståndpunkt som herr Andersson kan ha anledning att ibland hysa en viss respekt för.

Herr **PETTERSSON, HARALD**, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Birger Andersson uttryckte sig på det sättet, att centern hade »dubblat» när det gäller resorna, och att detta väl var att gå onödigt långt. Ja, detta med onödigt långt är naturligtvis en bedömningsfråga. Kanske har man olika utgångspunkter och erfarenheter för sin bedömning, men i vissa fall kan det sannerligen vara i allra högsta grad befogat, såsom när avståndet är stora och kanske även berör folk med för små ekonomiska resurser för att själva kunna sätta till pengar för att resa och uppehålla den kontakt som vi är eniga om är värdefull.

När det gäller reservation 1 vill herr Andersson göra gällande att den bara skulle utgöra en programförklaring för att ha som ett dokument för vad partiet vill i dessa frågor. Nu är det ju emellertid tillåtet här i riksdagen att ha sin egen mening och framföra sin syn på olika frågor. Jag tror inte att det är alldeles oviktigt att man gör en sådan där »programförklaring». Inte minst med hänsyn till den försöksverksamhet som pågår på detta område bör de synpunkter som är framförda i reservation 1 mycket väl kunna vara till viss nytta, i varje fall för den pågående försöksverksamheten.

Herr **ADOLFSSON** (k) kort genmäle:

Herr talman! Herr Harald Pettersson polemiserade mot herr Birger Andersson, och jag för min del skulle vilja polemisera mot herr Harald Pettersson.

Ang. vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.

Först önskar jag dock säga att om någon förvånade sig över att jag inte yttrade något om proposition nr 75, så var orsaken härtill självklart att vi i allt väsentligt har accepterat de förslag som har framlagts i den propositionen och att jag ansåg deklamationer helt onödiga. Vi har inte heller motionerat i anslutning till den.

Med anledning av den utförliga upp-
räkning som herr Birger Andersson gjorde över problematiken med de många motionerna vill jag erinra honom om att vår motion inte var framlagd i anslutning till proposition nr 75 och inte heller med anknytning till statsverkspropositionen. Vår motion var så att säga fristående och lämnades under den ordinarie motionstiden i januari månad.

Jag observerade att herr Harald Pettersson i sitt anförande instämde i min argumentation för möjligheter till ökad kontakt mellan föräldrar och barn i de fall det här gäller, men att han dock uttryckte förvåning över att jag likväl hade — som jag har för mig att han sade — uttalat att allt blir bra med det som nu föreslås. Jag finner anledning att ta upp detta till bemötande, därför att jag inte har yttrat mig så, vilket ju också protokollet kommer att visa. Jag har alltså inte gått i god för att det nya förslaget beträffande de fria resornas antal är eller blir till fyllest. Någoting sådant kan inte utläsas ur mitt anförande. Jag har endast erinrat om den betydande förbättring som uppstår jämfört med de förhållanden som nu råder. Att förbättringen är mycket anmärkningsvärd till sitt omfång, kan ju herr Harald Pettersson inte gärna förneka. Jag anser att vi kan lugna oss litet och avvakta verkningarna av de väsentliga utökningar i friresornas antal som nu föreslås. Visar det sig sedan att reservanternas bud verkligen vilar på en saklig grund, skall vi nog i den situationen vara på alerten.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s) kort
genmäle:

Herr talman! Jag skall inte inlåta mig i någon diskussion om tro eller vetande med herr Jacobsson. Att jag just när det gällde konsulentjänsterna nämnde ordet tro berodde på att herr Jacobsson så starkt hade betonat att »vi tror» det och det. Det var detta jag tyckte var kanske litet för sangviniskt när det gäller sådana här ting. Vi från utskottsmajoriteten anser nämligen, att man bör pröva sig fram med den tjänst som man avser att inrätta i skolöverstyrelsen och se effekten därav,

När det sedan gäller de olika ting i övrigt som herr Jacobsson kom med vill jag bara säga, att jag inte riktigt förstår honom, när han framhåller att försöksverksamheten inte skall avbrytas helt abrupt utan skall avvecklas så att säga pö om pö. Jag har dock läst hans egen reservation, där det ju står, att riksdagen må »i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla angelägenheten av att försöksverksamheten med fackskola och gymnasium för handikappade snart övergår till en mer permanent verksamhetsform...». Man har inte både en permanent verksamhetsform och en försöksskola, utan man har endera.

Herr Harald Pettersson var ju litet stött, kan vi säga på skaraborgska, för att jag framhöll att centern hade dubblat resorna. Det är dock inte något felaktigt påstående. 24 är ju dubbelt så mycket som 12, och följaktligen var det fråga om en dubblering.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Alla de som har varit uppe och talat för de olika partierna har klart angivit hur intresserade vi alla är i den här frågan. Vi kan ju, som herr Per Jacobsson sade, ha olika synpunkter om hur frågan skall lösas, men vi är alla intresserade av den. Vi ser ju handikappade ute i livet i samhället, vi ser dem om vi besöker vissa institutioner, somliga av oss ser dem i vårt

Ang. vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.

arbete och andra kan se dem i sin egen-skap av föräldrar. Vi har, som sagt, allesammans ett mycket stort intresse för detta område.

De förslag som framläggs i propositionerna nr 75 och 76 och som berör de handikappade barnen, särskilt de rörelsehindrade, har ju hälsats med tillfredsställelse från alla håll. Naturligtvis omfattar de bara en liten del av allt som behöver göras för de handikappade, men de utgör steg i rätt riktning, en början på åtgärder som bör följas upp vidare.

Närmast gäller det nu de handikappade barnens undervisning. På de flesta av de områden som propositionerna omfattar kan vi ansluta oss till departementschefens förslag. Vi ansluter oss sålunda till förslagen i fråga om internatverksamheten, de olika elevhemmens organisation och de principiella synpunkterna på deras lokalisering, huvudmannaskapsfrågorna, de utökade möjligheterna till fria resor för handikappade barn och deras föräldrar, o. s. v., men vi önskar också vissa kompletterande åtgärder, framför allt sådana som skall öka möjligheterna för normalbegåvade rörelsehindrade elever på obligatoriska, gymnasiala och eftergymnasiala undervisningsstadier att åtnjuta undervisning i normalklass på eller så nära hemorten som möjligt. Vi vill ha en skyndsam utredning om dessa frågor, så att förslag härom kan framläggas för 1966 års riksdag. I proposition nr 75 har förutskickats utredning av olika frågor rörande omvårdnaden av handikappade, och när utskottet i sitt utlåtande förutsätter att den utredningen snarast kommer till stånd och att frågor som tas upp i våra motionsledes framförda yrkanden kommer under bedömande i samband med att utredningen tillsättes, har vi ansett oss tillfredsställda tills vidare och har i flertalet avseenden inte framfört några särskilda synpunkter reservationsvis.

Den grundsyn som departementschefen har, nämligen att de handikappade

barnen bör få samma start i livet som andra barn, är en riktig syn, som man naturligtvis bör göra allt för att förverkliga. Den är ändå trots allt många gånger en utopi. Livet blir för många av de handikappade aldrig detsamma som det blir för de friska, de psykiskt och fysiskt normalt funtade, och det är för samhället liksom också för var och en av de mera lyckligt lottade enskilda samhällsmedlemmarna en angelägen uppgift att bidra till att i så hög grad som möjligt eliminera svårigheterna för de mindre lyckligt lottade.

Också departementschefen understryker att handikappade barn bör få sin undervisning tillsammans med icke handikappade barn i så stor utsträckning som möjligt. Hur man än försöker genomföra detta och underlätta och ordna för dem blir det vissa som dock måste få sin undervisning i särskilda skolor och anstalter. Man skall väl inte driva propagandan för att de skall få undervisning tillsammans med normala barn så långt att man så att säga glömer bort att man även behöver ha de anstalterna i ett gott och välutbyggt skick.

Önskan att den handikappade skall följa undervisningen i normalklass får inte ställa allt för stora krav på den handikappade. Nödvärdigt är att de parter som har att avväga frågor i samband med de handikappades skolplacering gör detta på ett smidigt och o-konventionellt sätt, hela tiden med utgångspunkt från individen själv och under beaktande av att vilken skolform som än väljs denna inte får medföra för stora påfrestningar för den handikappade eleven. Utgående från denna önskan, denna strävan att möjliggöra för de handikappade eleverna att följa undervisningen i normalklass, anser vi att vissa ytterligare åtgärder bör vidtagas. Som herr Jacobsson tidigare har sagt, måste skolsituationen anpassas efter de handikappade eleverna och de handikappade lärarna. Skolbyggnaderna måste göras handikappvänliga. Viss

Ang. vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.

utrustning måste installeras som är nödvändig för att göra skolan tillgänglig för de handikappade. Sådant bör ske inte bara i de nya skolor som byggs utan också i de redan existerande. Departementschefen förutsätter att kommunerna ensamma skall bekosta dessa åtgärder, och vi hörde nyss att herr Birger Andersson ansåg detsamma. Vi delar inte den uppfattningen, då vi inte anser allmänna rekommendationer tillräckliga för att trygga erforderligt kommunalt engagemang i den frågan. Vi anser att staten måste ikläda sig viss del av kostnaderna, men vi anser att formerna för den statliga bidragsgivningen måste utredas. Bidraget bör ha en stimulans effekt, men utredningen måste också syfta till att klarlägga vilka hjälpanordningar man bör ha i skolorna och vilka skolor som bör få den utrustningen. Man bör sikta till att en sådan behövlig utrustning skall finnas i så stort antal och vara så lokaliserad att en handikappad elev, som över huvud taget kan få sin undervisning i en normalklass, oavsett hemmets geografiska läge dagligen skall kunna färdas mellan skola och hem. Inom de gymnasiala skolformerna bör i princip samtliga utbildningsanstalter vara så utrustade att handikappade elever kan tas emot. Givetvis bör också de eftergymnasiala utbildningsanstalterna uppmärksammas med hänsyn till de förhållanden som nu berörts.

Alla dessa byggnadstekniska förhållanden är just typiska för de uppgifter som vi anser bör snabbtredas — av sakkunniga, där bland annat de handikappades egna organisationer bör få vara representerade — så att förslag kan framläggas till nästa års riksdag om hur statsbidragssystemet skall ordnas. Vi hoppas att detta skall vara möjligt.

Departementschefen framhåller också nödvändigheten av tekniska hjälpmedel och andra anordningar för undervisningen och nödvändigheten av att de dagliga transporterna av de handikap-

pade organiseras. Han påpekar att skolmyndigheterna i större utsträckning än som nu är fallet bör ta hänsyn till dessa krav för att öka möjligheterna för de handikappade barnen att inordnas i det vanliga skolväsendet. Han framhåller vidare att jämlikt ecklesiastikministerns förslag skolöverstyrelsen skall ytterligare överväga formerna för statens insatser på området och därvid pröva om och på vad sätt de pedagogiska hjälpmedelscentralerna kan medverka.

Vi vill påpeka, att härutöver kan behövas personell assistans — assistans i samband med förflyttning, i anledning av bespisning, toalettbesök, raster o. s. v. — och möjlighet till sjukgymnastisk behandling. De sakkunniga som skall tillsättas bör också utreda hela denna fråga med hänsyn till kostnader och former för statsbidrag.

Vi anser sålunda, att ytterligare utredning bör göras angående formerna för statsbidragen, innan man beviljar några medel för de här nämnda uppgifterna.

I fråga om resorna har vi följt departementschefens förslag, som ju betyder en mycket stor förbättring i förhållande till nuläget. Vi har full förståelse för betydelsen av kontakt mellan föräldrarna och barnen. De anstalter, beträffande vilka staten svarar för kostnaderna, är region- eller riksanstalter med ofta mycket långa reseavstånd. För dessa anstalter är naturligtvis de här resebidragen av mycket stor betydelse. De statliga bestämmelserna kommer utan tvivel att medföra att eleverna har ett naturligt krav att de får göra de här resorna, för så vitt inte rent medicinska hinder ligger i vägen. Om medicinska hinder föreligger, skall föräldrarna ha viss rätt att få resa och efter ansökan få bidrag till kostnaderna. De mycket långa resorna kan för dessa barn medföra betydande påfrestningar. Det av departementschefen framlagda förslaget innebär som sagt en högst avsevärd förbättring i jämförelse med hittillsvarande förhållan-

Ang. vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.

den, och jag tycker att man bör avvakta effekten av förslaget innan man går vidare.

Beträffande landstingens anstalter är resorna kortare och ersättningarna följaktligen som regel mindre väsentliga. Men om landstingen skulle vilja så att säga tömma sina anstalter över veckosluten på sådana elever som kan tas om hand av sina anhöriga, står det naturligtvis landstingen fritt att öka de bidragsberättigade resornas antal. På det sättet kanske man kan bidra till att lätta personalsituationen. Men man skall inte glömma bort att för de elever som blir kvar ensamma blir veckosluten ganska trista, då de flesta av deras kanske piggare kamrater får resa hem.

Som sagt, om landstingen kan bestämma, sker det under enklare former och utan den tyngd som fixerade statliga bestämmelser har. Man kommer då inte på alla håll att kräva dessa resor, som för elever med lång resväg kan bli mycket påfrestande.

Det finns många andra frågor som tas upp i propositionen. Jag skall inte närmare tala om dem. Jag vill bara påpeka att vi med intresse har läst om den utredning för inventering av de handikappade som departementschefen har tillsatt och att departementschefen inriktar sig på möjligheterna att införa hälsokontroll av barnen i förskoleåldern. Jag vill bara framhålla att det är klart att man kommer på en hel del av de handikappade barnen med en sådan undersökning, och det är viktigt nog, men de som blir handikappade efter den tiden är också en hel del, och de kommer på det sättet undan.

Jag vill också erinra om det kända förhållandet, att tillskapandet av det vårdbidrag som kom häromåret har medfört, att en hel del av de handikappade som förut mer eller mindre stillsamt skötes i sina hem har kommit fram. Föräldrarna har fått möjlighet att få ekonomisk hjälp för att sköta dem, och detta har gjort att de har fått intres-

se av att tala om att de handikappade finns.

Det är många andra saker beträffande de handikappade som är aktuella och som måste genomföras förr eller senare. Jag hoppas att den aviserade utredningen skall göra stora insatser för dem, för deras inpassning i samhället och för anordnandet av servicebostäder och invalidbostäder. Vi har i fråga om den sistnämnda frågan anfört reservation nr 6 om höjning av invalidbostadsbidragets maximibelopp. Det är en reservation med samma innehåll som en reservation vi också framförde gemensamt förra året.

Herr talman! Jag ber alltså att få yrka bifall till reservation 6 men i övrigt till utskottets hemställan.

Herr KARLSSON, GÖRAN, (s):

Herr talman! Jag vill gärna uttala min tillfredsställelse över den proposition som här föreligger. Den tar upp bland annat utbildningsfrågorna för de handikappade ungdomarna, och här ser jag ett led i strävandena att åstadkomma en förbättring för dem så att de i någon mån skall kunna jämsställas med friska barn. De handikappade barnen har alltför länge fått vänta på att få en utbildning som de nu ges möjlighet till. Därför hälsar jag som sagt med glädje detta förslag från socialministerns sida.

Frågan om hur man på bästa sätt skall hjälpa de handikappade grupperna har nu kommit i blickpunkten mer än någonsin tidigare. Även det är naturligtvis något som man är glad över, ty därmed har människorna väckts till insikt om att vi har grupper som tidigare varit försummade och som nu behöver samhällets stöd i betydligt större utsträckning än vad de tidigare fått.

I detta förslag från utskottets sida har man bland annat behandlat en motion som jag har undertecknat tillsammans med några medmotionärer både i denna

Ang. vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.

och i andra kammaren. Denna motion tog upp bland annat ersättningsmöjligheterna för byggande av servicebostäder åt handikappade. Den tog också upp mantalsskrivningsproblemet, ty det är otvivelaktigt ett problem, hur man skall kunna lösa frågan att vara mantalsskriven i en kommun och flytta till en nybyggd servicebostad för handikappade i en annan kommun för att bosätta sig där. Det är möjligt att det beslut som riksdagen fattade häromdagen om kyrkobokföringsort skall kunna lösa detta problem. För övrigt är jag inte beredd att såsom frågan nu ligger till, när socialministern aviserat en utredning kring handikappfrågorna, yrka bifall till motionen.

Eftersom bostadsfrågan har diskuterats så mycket både i dag och tidigare, vill jag ta upp ett litet resonemang i den saken. Här har sagts att man borde öka bidraget till invalidbostäder från 10 000 till 15 000 kronor, och det är klart att det ligger en del i det resonemanget. Men då skall man hela tiden hålla i minnet att när det gäller ersättning för byggande av bostäder med speciell inredning för handikappade, är det, som utskottets talesman här anför, på det sättet, att det i de allra flesta fall räcker med de 10 000 kronor som nu är maximalbelopp. Det är följaktligen bara i några få enstaka fall som man behöver ha mer än 10 000 kronor. Jag vill dock gärna understryka att det vore önskvärt, om det funnes möjlighet att i dessa speciella fall gå upp över 10 000 kronor.

Vad som gjort att jag velat ta upp denna fråga är att det inte bara är fråga om att man får bidrag på låt oss säga 10 000 kronor för inredande av en handikapplägenhet, utan problemet för den handikappade är helt enkelt, hur han eller hon skall ha möjlighet att betala den hyra som det kostar att bo i en modern lägenhet. Det är ett problem som är mycket större än vad som anförts i reservationen. Frågan gäller om det finns möjlighet för en handikappad att efterfråga en lägenhet, oberoende av hur den

är inredd. Det är en uppgift som i dag åvilar våra kommuner att se till att de som är handikappade får en chans att kunna hyra en modern bostad och få ersättning av kommunen för denna. Men om man ser sig om i Svea rike är det bara mellan 10 och 20 kommuner som har löst den frågan ordentligt. Jag vill kraftigt understryka, att detta är ett centralt kapitel när det gäller att bereda bostäder åt handikappade medborgare. Det är möjligt att denna fråga borde bli föremål för en översyn av den utredning som socialministern aviserat, ty det är som sagt alltför få kommuner som har utnyttjat de möjligheter de i dag borde ha att ge de handikappade ett handtag på detta område.

Inom det förbund som jag representerar, nämligen DVR, har man från både Stadsförbundet och Kommunförbundet fått rekommendation att kommunerna skall ge bidrag till hyran för handikappade, men som sagt, det har inte slagit igenom så som man hade hoppats att det skulle göra. Alla inser att det är omöjligt att klara en hyra på låt oss säga 3 000 kronor eller kanske därutöver för den som bara har förtidspension och kommunalt bostadstillägg, och därför måste ett extra tillskott till. Jag vill erinra om möjligheten för den utredning, som socialministern sagt sig vilja tillsätta, för att ta upp den frågan och föreslå ett bidrag från statens sida. Det skulle lösa hyresproblemet för de handikappade. Sedan kan man naturligtvis genom att höja ersättningen i vissa fall också gå längre när det gäller bidrag till invalidbostäder.

I detta sammanhang vill jag inom parentes säga, att beträffande vanliga flerfamiljsfastigheter har både SABO och HSB sagt, att det belopp på 10 000 kronor, som jag här har nämnt, räcker till, och det är följaktligen bara när det gäller villafastigheter som detta belopp i enstaka fall inte är tillräckligt.

Låt mig ta upp ytterligare en sak och det är nödvändigheten av en effektiv samhällsplanering. De flesta före-

Ang. vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.

gående talare har sagt ifrån att man måste planera så att samhället blir mera handikappvänligt. DVR anordnade förra veckan en konferens med arkitekter, husbyggare — i detta fall representanter för SABO och HSB — representanter för Sveriges fastighetsägareförbund, för skolöverstyrelsen och byggnadsstyrelsen, m. fl., och där togs hela den problematik som föreligger på detta område upp. Man förklarade då från alla instansers sida att man var beredd att göra ökade insatser i fortsättningen. Det gällde då inte minst — om jag tar det i tur och ordning — att söka åstadkomma en arkitektutbildning som bättre tog hänsyn till samhällsplaneringen för de handikappade. Det är fråga om hur man skall planera bostäderna så att de blir handikappvänligare än fallet är i dag. Inte minst representanterna för byggnadsstyrelsen och skolöverstyrelsen förklarade att de var beredda att göra ökade insatser på planeringsområdet, och det var ganska intressant att höra — eftersom skolorna figurerar i denna bild — att praktiskt taget alla de ritningar, som i dag färdigställs när det gäller skolorna, **granskas** av skolöverstyrelsens arkitekter så att skolbyggnaderna blir handikappvänliga. I en del fall är det ingen obligatorisk granskning, men det var ända upp till 90 procent av materialet som blev föremål för en frivillig granskning. Jag tycker att detta är en utveckling som är mycket värdefull.

I övrigt kan jag i det allra mesta instämma i vad utskottet här har föreslagit.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande envar av punkterna 1, 3, 4, 5, 6, 8, 12 och 13 av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan samt därefter särskilt rörande utskottets hemställan i övrigt.

I fråga om *punkten 1*, fortsatte herr förste vice talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock att det förslag skulle antagas, som inefattades i den av herr Bengtson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Pettersson, Harald*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 100 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Bengtson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Pettersson, Harald*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 112;

Nej — 12.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen enligt de avseende *punkten 3* förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan

Ang. vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.

samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Axel Andersson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 100 punkten 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Axel Andersson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 93;

Nej — 32.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidare gjorde herr förste vice talmannen i enlighet med de rörande *punkten 4* framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Axel Andersson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 3 betecknade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat pro-

positionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 100 punkten 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Axel Andersson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 3 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 92;

Nej — 32.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ytterligare gjordes enligt de beträffande *punkten 5* förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Axel Andersson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 4 betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Härpå gjordes enligt de i fråga om *punkten 6* framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets i denna punkt gjorda hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som

Ang. vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.

innefattades i den av herr Bengtson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 5 betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Såvitt anginge *punkten 8*, anförde nu herr förste vice talmannen, hade yrkats dels bifall till vad utskottet hemställt, dels ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den av fröken Andersson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 100 punkten 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av fröken Andersson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 69;

Nej — 57.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Därpå gjordes enligt de avseende *punkten 12* förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Axel Andersson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 7 betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vidkommande *punkten 13*, yttrade herr förste vice talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets i denna punkt gjorda hemställan, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Axel Andersson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 8 betecknade reservationen.

Härefter gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 100 punkten 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Axel Andersson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 8 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och

Meddelande ang. enkel fråga

befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 94;

Nej — 31.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen bifölls på gjord proposition *vad utskottet i övrigt hemställt* i detta utlåtande.

Föredrogs ånyo och företogs avdelnings- och punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående blind- och dövskolväsendets organisation m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Avdelningen I

Utskottets hemställen bifölls.

*Avdelningen II**Punkterna 1—7*

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av viss staten tillhörig mark m. m.;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av ett nytt tvätter i Eskilstuna jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1965/66 till ombudsmannaämbetet för näringsfrihetsfrågor och till statens pris- och kartellnämnd jämte i ämnet väckta motioner,

varvid utlåtandet nr 104 företogs punktvis till avgörande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets memorial nr 40, angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att å föredragningslistan för morgondagens sammanträde bevillningsutskottets betänkande nr 32 skulle uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden ävensom att jordbruksutskottets utlåtande nr 13 skulle sättas näst efter statsutskottets utlåtande nr 108 samt bankoutskottets utlåtande nr 36 närmast före statsutskottets utlåtande nr 110.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 227, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kommunal skatteutjämning, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet; och nr 228, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 265, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarrens ordningsstadga följande enkla fråga denna dag framställdes av herr *Schött* (h) till herr statsrådet och che-

fen för socialdepartementet: »Vill Herr Statsrådet medverka till att utbetalning av folkpension kan ske senast den 13 under skatteuppbördsåmnaderna för att underlätta folkpensionärernas skattebetalning?»

Meddelande ang. enkel fråga

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.11.

In fidem

K.-G. Lindelöw